

Model de icoană
Adam și Eva
Transilvania, secolul XX
27x29 cm

Pattern model
Adam and Eve
Transylvania, XX century
27x29 cm

Icoanele pe sticlă erau pictate după modele, pe dosul suprafeței-suport (glaja). Acestea se numeau „izvoade” la Nicula, „forme” pe Valea Sebeșului, „tipare” în Șcheii Brașovului și „mătării” în Țara Oltului.

Pentru a putea picta pe dosul sticlei, scena trebuia „bine rânduită”; izvodul era uns cu petrol și desenul putea astfel străbate pe dosul hârtiei pentru a fi copiat.

Sticla era fabricată în glăjării. Glăjăriile din Transilvania produceau o sticlă a cărei suprafață era vălurită, ceea ce conferea icoanei o frumusețe specială. Această sticlă veche, subțire de 0,5 - 1,5 mm, conținea numeroase bule de aer și „nodulețe”, cauzate atât de imperfecțiunile tehnicii de înmuiere și topire a pastei, cât și de întinderea ei, realizată manual. Sticla astfel obținută dădea icoanei o vibrație deosebită, însușire care se va pierde la sfârșitul secolului al XIX-lea, când începe să se folosească sticla industrială.

Icoanele pe sticlă se lucrau în etape:

- întâi se făcea „urzeala” („*scrisul*”) care însemna desenul cu negru al conturilor;
- urma apoi „*umbrăritul*” sau trasarea liniilor albe și a acelora contrastante;
- „*umplerea*” era etapa următoare și însemna acoperirea suprafețelor cu culorile de bază.

Iconarul - țaran lucra cu „*condee*” subțiri pentru urzeală (mai ales când avea de făcut flori) și cu „*condee*” groase când avea de umplut suprafețele mari.

Condeele se făceau din păr moale, luat din vârful cozii de pisică sau din pene de găscă (la începutul secolului al XX-lea s-au confecționat și penițe de oțel).

Culorile, denumite „*văcsele*” la Nicula, sau „*farburii*” în Laz, erau obținute, până la sfârșitul secolului al XIX-lea, din coloranți naturali:

- albul, din piatră de var;
- galbenul și ocrul, din pământ galben;
- roșul, din minium și săruri de cupru și aur;
- verdele, din oxid de cupru și săruri de crom;
- brunul și violetul, din mangan;
- albastrul, din săruri de cobalt sau din azurit.

Bulgării sau „*pulberea*” se frecau pe o lespede netedă, de granit ori marmură, cu o altă piatră dură, numită „*lufăr*” în Nicula și „*chisălog*” pe Valea Sebeșului, până se obținea o pudră foarte fină. Aceasta se amesteca apoi cu o soluție subțire de clei animal (obținut prin fierberea pieilor de oaie sau a oaselor de iepure) sau cu gălbenuș de ou, ulei de in fiert și fiere de bou sau oțet.

Iconarii mai foloseau „*malștocul*”, un băț lung de aproape un metru, care era sprijinit de masă, în dreapta icoanei pe care „*o scriau*”. Acesta se ținea cu mâna stângă și alcătuia „*o punte*” pentru lucru (mâna dreaptă se sprijinea pe el ca să nu șteargă vopseaua proaspăt pusă).

The glass icons were painted using patterns, on the back of the glass support (glaja). They were called “*izvoade*” at Nicula, “*forme*” on the Sebeș river valley, “*tipare*” in Șcheii Brașovului, and “*mătării*” in Țara Oltului.

To be able to paint on the back of the glass support, the scene must be “*well prepared*”; the pattern was oiled with petroleum in order to copy the image of the drawing on the glass support.

The glass was prepared in furnaces (glăjării). The furnaces of Transylvania produced a glass with uneven surface which conveyed a special beauty to the icon. This old kind of glass, 0.5-1.5 millimeters thick, contained numerous bubbles and “*little knots*”, caused by melting technical imperfections as well as by its spreading, done manually. The glass gave to the icon a special vibration, a feature which will be lost by the end of the XIX century, when they began to use industrial glass.

The glass icons were made in a few steps:

- first, they made “*the warp*” (“*the writing*”), meaning the drawing outlines;
- second, “*the shadowing*” was the following step, meaning to outline the white and contrasting lines.
- third, “*the filling*” was the next step when the painter covered the surfaces with the basic colors.

The peasant icon painter used thin “*pencils*” for the warp (especially when he had to paint flowers) and thick “*pencils*” when he had to fill out larger surfaces.

The pencils were made from soft hair, taken from the end of a cat tail or from goose feathers (at the beginning of the XIX century, they used also steel pencils).

The colors, called “*văcsele*” in Nicula, or “*farburii*” in Laz, were obtained, till the end of XIX century, from natural dye-stuffs:

- white, made of limestone
- yellow and ocre, of yellow clay
- red, made of minium, cupric and gold chrome salts
- green, made of cupric oxide and chrome salts
- brown and purple, made of manganese
- blue, of cobalt salts or azurite.

The lumps or “*the dust*” were rubbed on an even surface slab, of granite or marble, using another hard stone, called “*lufăr*” in Nicula, and “*chisălog*” on Someș valley, until they obtained a very fine powder. Then, it was mixed with animal clay solution (obtained by boiling sheep skins or hare bones) or egg yolks, boiled flax seed oil, beef bile or vinegar.

The icon painters used also the “*malștoc*”, a stick about three feet long leaning on the table, on the right side of the icon which they were “*writing*”. The painter was holding it with the left hand making a working “*bridge*” (the right hand was resting on it to avoid touching the wet paint).

ADAM ȘI EVA

Crearea a mâinilor lui Dumnezeu, Adam și Eva este prima familie de oameni așezată de El în grădina Raiului. După crearea lui Adam, Dumnezeu a considerat că nu este bine ca omul să fie singur: „Să-i facem ajutor potrivit pentru el” (*Facerea 2, 18*). A luat una din coastele lui și a creat femeia, pe Eva. Această temă apare adesea ilustrată pe icoanele românești. Adam și Eva sunt reprezentați goi, așa cum au fost creați; în jurul lor se află vegetație bogată; între ei este așezat pomul cunoașterii Binelui și al Răului, în care stă încolăcit, șarpele.

ADAM AND EVE

Creation of God's hands, Adam and Eve is the first human family placed by Him in the garden of Eden. After creation of Adam, God considered that it is not good for Adam to be alone: "Let's make a help suitable for him" (*Genesis, 2.18*). God took one of his ribs and created the woman, Eve. The topic is frequently illustrated on Romanian icons. Adam and Eve are depicted naked, as they were created: around them there is abundant vegetation. Between them it is situated the tree of knowledge of Good and Evil. The serpent is illustrated wrapped around the tree.

Adam și Eva

Nicula, Cluj, secolul al XIX-lea
 Tempera pe sticlă, 34,5/29,5 cm

Inspirață din *Biblie (Geneza)*, scena îi înfățișează pe Adam și Eva în Grădina Raiului. În centrul compoziției se află pomul cunoașterii Binelui și al Răului, cu fructe aurii; pe trunchiul său este încolăcit șarpele (simbolul diavolului). În stânga se află Eva, în dreapta Adam. Pictorul-țăran a simțit nevoia să sublinieze tema, așezând-o într-un chenar roșu cu puncte negre plasând în colțuri, câte un element decorativ. Numele personajelor sunt înscrise cu litere chirilice.

Adam and Eve

Nicula, Cluj, XIX century
 Glass tempera, 34,5/29,5 cm

Inspired from the *Bible (Genesis)*, the scene shows Adam and Eve in the Garden of Eden. In the middle of the composition, there is the tree of knowledge of Good and Evil, bearing golden fruits. The serpent (symbol of evil) is depicted winded up around the trunk of the tree. On the left, there is Eve, on the right, Adam. The peasant artist wished to emphasize the theme, placing it in a red frame with black spots, having in each corner, a decorative element. The names of the characters are written in Cyrillic lettering.

INTRAREA DOMNULUI ÎN IERUSALIM (FLORIILE)

Înainte de a suferi patimile Sale, Iisus vine în Ierusalim împreună cu Apostolii. Pe doi dintre ei i-a trimis într-un sat apropiat, ca să aducă un asin pe care nu stătuse nimeni până atunci. Iisus S-a urcat pe el, iar la intrarea în Ierusalim oamenii care credeau în El așterneau înainte-I hainele și ramuri de finic, drept recunoștință și cinste, strigând: *„Osana ! Bine este cuvântat Cel ce vine în numele Domnului!”*

În tradiția românească sărbătoarea poartă numele de *„Florii”*. Este ziua în care se aduc la biserică ramuri de salcie, în amintirea evenimentului de acum 2000 de ani. Ramurile de salcie, simbol al fertilității și al vegetației de primăvară, sfințite la biserică, se pun apoi la icoane, la uși și la ferestre, pentru a proteja casele de forțele răului. Adesea oamenii se încing la mijloc cu rămurele de salcie sfințită, pentru a fi vindecați de durerile de spate sau le păstrează pentru tratarea bolilor de-a lungul anului. Sărbătoarea este celebrată cu o duminică înaintea Paștilor.

JESUS ENTERS IN JERUSALEM (PALM SUNDAY)

Before His passions, Jesus comes to Jerusalem with His Apostles. He sent two of them in a nearby village, to bring an ass which no one rode him before. Jesus mounted him and when He entered in Jerusalem the people spread their coats and palm branches in front of Him as a token of honor and thanksgiving shouting: *“Hossana! Blessed is the one who comes in the name of God!”*.

In Romanian folk tradition, this holiday is called *“Florii”*. It is the day when people bring to the church willow branches to remember the event which took place 2000 years ago. The willow branches, symbol of fertility and spring vegetation, blessed in the church, are hanged to the icons, to the doors or to the windows, to protect the house from the forces of evil. They believe also that if someone girds himself with blessed young willow branches he will be healed of backpain. They also use these branches to treat diseases all year long. The feast is celebrated a week before Easter.

Duminica Floriilor

Savu Moga, Arpașul de Sus, Sibiu, anul 1872

Tempera pe sticlă, 37,5/32,5 cm

Scena îl prezintă pe Iisus călare pe un asin, intrând în Ierusalim, aclamat de mulțimea aflată la porțile orașului. Bărbați și femei țin în mâini ramuri de palmieri, ca semn al bucuriei. Sunt utilizate și unele elemente apocrife: în stânga imaginii, doi Mari Preoți purtând îmbrăcămintea specifică; drumul pavat cu frunze și imaginea lui Zaheu cățărât într-un sicomor, pentru a vedea mai bine procesiunea.

Palm Sunday

Savu Moga, Arpașul de Sus, Sibiu, 1872

Glass tempera, 37,5/32,5 cm

The scene presents Jesus riding an ass, entering Jerusalem, hailed by the crowd at the gates of the city. Men and women hold in their hands palm branches, as a token of joy. The artist used also some apocryphic elements: on the left, two High Priests in specific attire, the road is paved with leaves and Zaccheus swarmed up in a sycamore, to see better the procession.

POGORÂREA SFÂNTULUI DUH

Denumită și „*Cinzecime*”, sărbătoarea Pogorârii Duhului Sfânt este evenimentul care succede Înălțării Domnului și adeverește promisiunea făcută de Acesta Apostolilor. Apostolii, aflați în aceeași încăpere cu Maica Domnului, au auzit un vuiet și, deodată, camera s-a umplut cu Duh Sfânt, care stătea deasupra tuturor asemenea unor limbi de foc.

În popor, această zi de sărbătoare se numește „*Rusalii*”. Rusaliile sunt asemuite cu niște ființe capricioase, precum ielele sau duhurile necurate ce plutesc în văzduh, în locuri neumblate. Rusaliile cântă frumos și joacă la fântâni, pe lângă cruci, și la răspântii sau prin poieni, și-i pocesc pe cei ce le ascultă glasul sau lucrează în zilele de sărbătoare. În ziua de *Rusalii* se aduc la biserică ramuri de tei sau de nuc, pentru a fi sfințite și care, apoi, se poartă la brâu. Prin casă se pun pelin, usturoi și alte plante, ca să țină departe duhurile rele.

Duminica Rusaliilor mai este numită și Duminica Teiului, datorită ramurilor de tei sfințite, despre care se crede că au puteri magice. De exemplu, se spune că vara, când plouă cu piatră, aruncând o crenguță de tei sfințită, piatra din ploaie va înceta! (T. Gherman, *Meteorologia populară*).

De *Rusalii* și în săptămâna care urmează, cete de călușari joacă prin sate, pentru a alunga bolile și a aduce noroc oamenilor.

SFÂNTA TREIME

A doua zi de *Rusalii* se sărbătorește Sfânta Treime. După îndeplinirea misiunii Sale de Mântuitor, Iisus s-a înălțat la cer și s-a așezat de-a dreapta Tatălui, în Sfatul Sfintei Treimi.

În reprezentările iconografice apar Tatăl și Fiul așezați fiecare pe tron; Fiul ține în mână Crucea iar între ei, deasupra, stă Duhul Sfânt în chip de porumbel. De regulă, aureola Tatălui are formă de triunghi, iar cea a Fiului de cerc. În unele reprezentări apar trei personaje, sugerându-se dogma Sfintei Treimi, trei chipuri, dar de-o Ființă.

DESCENT OF THE HOLY GHOST

Romanian people call the celebration day of the Descent of the Holy Ghost “*cincizecime*” (fiftieth day). The scene depicts the Descent of the Holy Ghost as Jesus promised to his Apostles in the day of His Ascension. The Apostles were in the same room with Virgin Mary when they heard a noise and, suddenly, the room was filled by the Holy Ghost, above all, as a tongue of fire.

In Romanian folk tradition, this feast day is called “*Rusalii*”. The “*Rusalii*” are supernatural freakish beings, similar to the fairies, who are flying over hidden or unbeaten places. The “*Rusalii*” have beautiful voices and they are dancing around wells, near crosses, at crossroads and so on. They may deform those who listen to their voices or those who work during holidays. In the day of “*Rusalii*”, people bring linden or wallnut-tree branches to be blessed and, afterwards they are worn to the waist. In the house, people put wormwood, garlic or other plants to keep away the evil spirits.

The Sunday of *Rusalii* is called also Linden Sunday due to the fact that the linden-tree branches which are blessed in the church are considered to have magic powers. For example, they say that, in the summer, when is hailing if someone throws out a blessed little branch, the hail will to come to an end.

On *Rusalii* day and the following week, groups of ritual dancers are wandering to different villages to chase away diseases and to bring good luck to the people.

HOLY TRINITY

On the second day of *Rusalii* they celebrate the Holy Trinity. After ending His mission, Jesus has risen to Heaven and sat to the right of the Father, in the Council of the Holy Trinity.

In the iconographic representations, the Father and Son are sitting on their thrones. The Son is holding the Cross in His hand and above them there is the Holy Ghost as a dove. Usually, the aura of the Father has a triangular form and the Son’s circular form. In some representations there are three characters suggesting the dogma of the Holy Trinity, with three faces, but only one Being.

Sfânta Treime

Savu Moga, Arpașul de Sus, Sibiu, anul 1890

Tempera pe sticlă, 84/65 cm

Modul în care Sfânta Treime (Sfânta Troiță) este redată amintește de iconografia catolică. Dumnezeu Tatăl și Iisus sunt supradimensionați. Iisus ține pe umăr o Cruce, iar Dumnezeu Tatăl este reprezentat asemenea unui bătrân care ține Pământul și Sceptrul. Fecioara Maria poartă veșmânt roșu, este încoronată și ține în mână un sceptru. Heruvimii sunt simbolic prezentați sub forma a trei cercuri înălțuite, de care sunt atașate aripi cu ochi. În registrul inferior sunt dispuse miniaturi ale Ierarhilor Vasile cel Mare, Grigore și Ioan, toți binecuvântând.

Holy Trinity

Savu Moga, Arpașul de Sus, Sibiu, 1890

Glass tempera, 84/65 cm

The way which the Holy Trinity is depicted reminds us the Catholic iconography. The Father and Jesus are oversized.

Jesus is holding a Cross on his shoulder and the Father is represented as an old man who is holding the Earth and his Sceptre. Virgin Mary wears a red garment and a crown. She is holding a sceptre in her hand. The Cherubim are symbolically depicted as three enchaind circles that have wings and eyes. In the lower register, there are miniatures of the three Hierarchs: Basil the Great, Gregory and John, all of them blessing.

JUDECATA DE APOI

Sfânta Scriptură vorbește despre Judecata de Apoi ca despre un timp în care Fiul Omului, Iisus nu va mai veni ca Mântuitor, ci ca Judecător. Atunci, El va sta pe tronul slavei Sale și se vor aduna înaintea Lui toate neamurile iar El îi va despărți pe unii de alții, precum păstorul desparte oile de capre. Oile vor sta de-a dreapta, caprele de-a stânga. Oile simbolizează pe aceia care au urmat poruncile Lui și le-au îndeplinit. Acestora le va zice: „*Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, de moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii*”

(Matei 25, 34).

Celor aflați de-a stânga Sa le va zice: „*Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, gătit diavolului și îngerilor lui*” (Matei 25, 41).

Judecata de Apoi este o temă frecvent abordată de iconarii-țărani. De obicei în centru este înfățișat tronul lui Dumnezeu, înconjurat de Apostoli, Maica Domnului, Sfinți și îngeri aflați undeva deasupra, parcă în Rai; jos se află oamenii pedepsiți să-și ispășească în Iad păcatele săvârșite, împreună cu îngerii căzuți. Sus este lumină și bucurie, jos foc, întuneric și chin. Îngeri cu balanțe în mână străjuiesc drumul care duce spre Rai, cântărind faptele fiecăruia.

În alte reprezentări apar Ierusalimul Ceresc și tronul slavei dumnezeiești iar în registrul inferior sunt redate chinurile Iadului. Două drumuri distincte marchează Raiul și Iadul. Este o imagine extrem de dinamică și, în același timp, cutremurătoare.

LAST JUDGEMENT

The Holy Scripture tells us about the Last Judgement as taking place in a time when the Son of Man, Jesus will not come anymore as a Redeemer, but as a Judge. Then, He will sit on the throne of His glory and will gather before Him all the nations and He will separate ones from the others, as the shepherd separates sheep from goats. The sheep will be on the the right side, the goats on the left. The sheep symbolize those who obeyed and fulfilled His commandments. To these He will say: “*Come, the blessed ones of My Father and inherit the kingdom that was prepared for you since the beginning of the world*” (Mathew, 25, 34). To the ones on His left side, He will say: “*Go away from Me, cursed ones, into the eternal fire destined to Devil and his angels*” (Mathew, 25, 41).

The Last Judgement is a frequent theme used by the peasant icon painters. Usually, in the middle, it is represented the throne of God, surrounded by the Apostles, Virgin Mary, the Saints and angels situated somewhere above, seemingly in Heaven; down there are the people punished to expiate in Hell, the sins committed, together with the fallen angels. Upper there is light and joy, down fire, darkness and torture. Angels holding scales in their hands are guarding the road leading to Heaven, weighing the acts of everyone. In other representations appears the heavenly Jerusalem and the throne of glory of God and in the lower register are shown the tortures of Hell. Two different roads mark the Heaven and Hell. The image is very dynamic and terrible, in the same time.

Judecata de Apoi

Transilvania, centru neidentificat, anul 1879

Tempera pe sticlă, 46,5/51 cm

Tema, inspirată din *Noul Testament*, înfățișează în registrul superior, într-un cadru arhitectural urban, Raiul, unde Iisus Hristos este încadrat de doi arhangheli. Pe cerul marcat cu culoarea albastră se disting și doi îngeri cu trompete, soarele și luna. În registrul inferior, în partea dreaptă, este reprezentat Iisus răstignit pe Cruce, dar și drumul ce duce la Rai, sugerat prin culoarea verde. Un alt drum, colorat în roșu, care sugerează focul Gheenei, conduce la o intrare păzită de un balaur, fiind destinat păcătoșilor care vor ispăși în Iad. De remarcat este faptul că toți aceia care urcă în Rai poartă straie țărănești; ceilalți, care coboară în Iad, au veșminte orășenești. În centrul compoziției este înfățișat Arhanghelul Mihail, care ține într-o mână sabia, iar în cealaltă balanța dreptății.

Last Judgement

Transilvania, unidentified center, year 1879

Glass tempera, 46.5/51 cm

The topic, inspired from the *New Testament*, represents in the upper register, in a urban architectural environment, the Heaven, where Jesus Christ stands between two archangels.

On the sky, in blue color, one may distinguish also two angels with trumpets, the sun and the moon. In the lower register, on the right side, there is Jesus on the Cross and the road to Heaven, in the green color. Another road, painted in red which is suggesting the fire of Hell, is leading to an entrance guarded by a dragon, destined to the sinners who will expiate in Hell. One may notice that all those who go to Heaven wear peasant cloths; the others who are descending in Hell, are townspeople. In the middle of the composition is represented Archangel Michael holding a sword in one hand, and in the other, the balance of justice.